„Wie zielen vangt."

De vrucht des rechtvaardigen is een boom des levens; en wie zielen vangt, is wijs.
Spreuken 11 : 30.

„Vangen" is een genot. Merk het maar aan jager en visscher. Vaak zelfs slaat die lust aan het vangen in hartstocht over; bij den jager iets ruwer, met krasser middelen, met doodelijker werktuig; bij den visscher rustiger, lijdelijker, met meer geduld, veelal met fijner en teederder net of lokaas. Maar de zucht, de begeerte, de lust die prikkelt en drijft, is één. Een hengelaar, die half een dag lang van den oever in den vliet loert, of een jager, die over sloot en v'iet wipt, en heel den dag en veld en bosch doorkruist, toont, met wat overmacht die belustheid op het vangen het gemoed aangrijpt, inneemt en bezet houdt. Het is als een spel, maar een spel van nobeler soort, en wie het 't langst uithoudt, het fijnst er inzit, en het best zijn buit te verschalken weet, wint.

Onder de dieren vindt ge denzelfden trek, en als de jager er met zijn jachthond op uitgaat, loeren hond en meester saam, en is 't één vang lust, die beiden aandrijft. Er is in dit vangens spel hetzelfde genot waarmee de poes het muisje opwacht en ten slotte aan haar klauw slaat. Een belustheid op vangst, die door den Nimrodsgeest tot edelen heldenmoed kan stijgen, zoo 't ondier of het roofdier wordt geveld, dat den mensch belaagde; die in de heldensage zichzelf ophelt tot een worsteling met demonische machten, en die 'trij in Hercules 'trij in St. Joris, den ridder, de overwinning viert over draken en onwezens. Op dien hoogen voet spreekt uit deze worsteling de moed om 't aan te durven, de onverzaagdheid om te volharden, de zucht om zijn volk te bevrijden, het staan naar de eerekroon. Maar wat afstand er ook gape tusschen een hengelaar in onze vlieten en een David die den leeuw overmant, de vanglust is in allen één, één bij mensch en dier, een in het water en in het wilde woud. Het is de zucht, de lust, om door list, wat men zoekt, in zijn macht te krijgen, tot het *gevangen* zij en aan ons overgeleverd.

Zelfs de politie vindt in het *vangen* een prikkel tot verdubbelde inspanning van haar kracht. Ze aast, ze loert op den misdadiger, en *geniet* en jubelt als de vangst gelukt. Ja, tot in den oorlog blijkt telkens deze belustheid op vanget een prikkel te zijn, die tot heldendaden bekwaamt. Zijn vijand te verschalken, en te vertrappen, blijft voor den besten veldheer zielsgenot.

En 't zelfde mag onderteld aan den booren kant van 't leven. Satan is ook een jager, en gaat om als een brieschende leeuw, zoekende wien hij mocht verslinden. En ook daarbij zet de demonische wereld strikken uit, en wacht den argeloozen op, en loert en heeft haar vallen klaar staan, met het lokaas er in. Desnoods doet satan zich als een engel des licht voor, om een ziel in zijn garen te vangen. En lukt dit, dan davert de schaterlach van hoon door al de demonische rijen. Een geschrei van vreugde onder Gods engelen, als een zondaar bekeerd wordt, maar ook een demonische schaterlach onder de demonische geesten, als er weer een kind des menschen *gevangen* is, weerloos, als het lam in den muil van den tijger, overgegeven tot satans wil.

— —

Die belustheid op *vangen* is in de natuur ingeschapen, en zoodra tusschen tweeerlei creaturen de worsteling begint, is het die vanglust, die den geest prikkelt, opwekt en in kracht verhoogt.

Vandaar dat Jezus dit *vangen* ook als een der krachtigste motieven voor de uitbreiding van zijn Koninkrijk kiest. Jezus grijpt daarvoor zijn beeld uit 't leven zelf. Zijn jongeren waren, eer hij ze riep, vangers van den visch in het meer van Galilea, en daarvan roept hij ze af, hun betuigende: „Ik zal u visschers, vangers van menschen maken". En geheel diezelfde gedachte sprak reeds de Wijsheid in de Spreuken uit, toen ze ons toeriep: *„Die zielen vangt is wijs."*

Bijna alle ander *vangen* gaat om 't genot van het vangens-spel, of om den buit, en richt zich op wat voor oogen is. De strik wil den lijster verschalken, de klem de mol, de giet loert op 't lam, de vos op 't hoen, de jager in Afrika's woestijn zelfs op olifant en giraf. Maar op *zielen* jaagt, in den diepsten zin, alleen satan ... én Jezus. Satan wil zielen vangen. In den dienst nu van satan doen aan dat vangen van zielen meê alle demonen onder de geesten, en alle gewetenloozen onder de menschen. En daar tegenover zendt Jezus nu zijn goede engelen en zijn trouwe dienstknechten uit, om de zielen satan af te vangen en ze te winnen voor zijn heilig Koninkrijk.

Het „vangen van zielen" is de spil waarom de historie der wereld zich wentelt. Op wat uit den geest der menschen opwoelt, komt het voor den gang van het menschelijk leven aan. Heerlooze menschen nu zijn er niet. Ieder mensch is een gevangene van den Booze, of een gevangene van Koning Jezus, en alleen wie een gevangene van Christus is, is waarlijk vrij.

Maar evenals elk vangen, zoo is ook dat vangen van zielen een kunst. Een zwarte kunst, als 't onheilig spel gaat om een ziel te verderven; een heilige kunst, zoo 't te doen is, om een ziel voor Jezus te vangen. En bij breedes uitlegen van deze kunst, zoowel ten goede als ten kwade, is de eene mensch lauw, en neemt zijn slag slechts waar, als het wild hem zelf voor 't grijpen komt, maar zijn er ook andere menschen, die, met een hartstocht om te vangen bezield, er op uitgaan, er op zinnen, er op peinzen, hoe ze een ziel in het net zullen krijgen; de slechte gewetenlooze verleider, om voor satan te vangen, de dienstknecht des Heeren, om zielen te vangen voor zijn Heiland.

—

Toch heeft dit vangen van zielen veel dieper ondergrond, in heel ons menschelijk leven.

Een jongman die een vrouw begeert, moet het om het vangen van haar ziel te doen zijn, zal 't huwelijk hoog gelukken brengen. Wie bij het aangaan van het huwelijk slechts de vrouw begeert, gelijk ze voor oogen is, of erger nog, alleen aast op haar goed en geld, verlaagt het huwelijk. Zelfs wie het hart alleen poogt te winnen, kan nog door niets dan hartstocht geleid zijn. En alleen hij die *de ziel* van zijn bruid weet te vangen, adelt zijn echt.

Onderliefde is schoon. Maar toch alleen die onderliefde klaart tot hooger adel op, die de kunst verstaat, om de zielen van het kroost te vangen.

Zelfs tot in den kring van uw onderhoorigen breidt dit zielenvangen, als het goed zal zijn, zich uit. Dan toch alleen is er rijk en overvloedig vertrouwen, en toont men den mensch ook in zijn onderhoorigen te eeren, zoo men ook *de ziel* van zijn dienstknecht of dienstmaagd zoekt.

Bij een leeraar in zijn gemeente, bij een onderwijzer op een school, bij een man die invloed in zijn kring oefenen wil, is het niet anders. Handslag is goed, gemeenschappelijk overleg kostelijk, sympathie is goud waard, harten te overwinnen geeft overmacht, maar toch alleen hij die de zielen wist te vangen, verwierf het duurzaam goed, dat hem niet zal beschamen.

Vangen de zielen der anderen, en zelf zijn eigen ziel door den besten vriend laten vangen, is het cement dat alle edeler saamleven saam houdt.

Het oog zegt veel, de handslag verkwikt, het hart is een schat, maar toch eerst als ziel aan ziel verbonden is, ligt de grondslag voor wat ge saam bedoelt, hecht en vast.

En daarom, zielen vangen is de hoogste kunst van het leven, en wel hem, wel haar die 't vermag.

—

En die *hoge* kunst nu wordt tot een *heilige* kunst, als de mensch uitgaat, met hartstocht uitgaat op het vangen van zielen voor zijn Koning, op het afvangen van zielen aan de wereld en satan, op het vangen van zielen voor het eeuwige Vaderhuis.

De prediker, de zendeling doet dit *ex officio*. Ze zijn vangers van zielen van beroep. En een predicatie en een zendingswoord deugt niet, als ge onder het hooren niet voelt, dat de spreker, als we zoo zeggen mogen, loert op de zielen, die hij voor zich heeft, en alle kunst aanwend, om die zielen te vangen.

Maar al zijt gij geen zielenvanger van beroep, toch is ook u het vangen van zielen in den dienst van uw Koning opgelegd. En jaar merkbaar zal de uitkomst van uw leven zijn, zoo ge eens sterft zonder de zalige wetenschap, dat het ook u gelukt is, uit heilige aandrift, en in zoekenden hartstocht, deze ziel of die ziel voor uw Koning te vangen.

Dat zielen vangen van Jezus staat 't hoogst, omdat er de zelfzucht buiten blijft. Wie de ziel van zijn vrouw, van zijn kroost, van zijn onderhoorigen vangt, geniet er zelf 't profijt van, evenals de jager die met volle weitasch huiswaarts keert.

Maar wie zielen vangt voor zijn Koning, draagt de winste van zijn vangst in het Vaderhuis aan. Hij ving de ziel om die ziel te redden, en zijn Koning te verheerlijken.

Beide liefde voor God en liefde voor den naaste drijft hem.

En dan is het zoo rijk, als uw eigen ziel door Jezus gevangen is, en ge nu uit louter dankbaarheid, op uw beurt zielen vangt om ze eerbiedig, als uw gewonnen buit, neder te leggen aan de voeten van uw Koning en uw Heere.

Amsterdam, 17 Januari 1908

Van het recht, dat de gewijzigde wet op het Hooger Onderwijs schonk, om bijzondere leerstoelen aan de Rijksuniversiteiten op te richten, is tot nu toe geen bijster druk gebruik gemaakt.

Wel hebben de Confessioneelen en de mannen van den Gereformeerden Bond getracht het volk voor dit denkbeeld warm te krijgen, maar, naar verluidde, waren de financieele resultaten dusver nog niet schitterend te noemen. En gelijk wel vanzelf spreekt, is zonder belangrijke financieele steun aan de oprichting van bijzondere leerstoelen niet te denken.

Naar Dr. Kromsigt in de *Rotterdamsche Kerkbode* medeelt, zal thans de Vereeniging voor Bijzondere leerstoelen Woensdag 22 Januari te Utrecht een vergadering houden, waar Ds. G. H. Wagenaar een rede zal uitspreken.

Al hebben we tegen deze Bijzondere Leerstoelen onze bezwaren en al blijft het ons smarten, dat deze broeders, die met ons op den bodem der Gereformeerde Belijdenis staan, geen saamwerking met de Vrije Universiteit willen, toch neemt dit niet weg, dat we met belangstelling deze actie gadeslaan. Al wat dienen kan, om den fatalen invloed te breken, die van de ongeloovige wetenschap aan de Rijksuniversiteiten uitgaat, waardeeren we.

Gaarne nemen we daarom hier over, wat Dr. Kromsigt onder het opschrift *Geloof en wetenschap* in de *Rotterdamsche Kerkbode* schreef:

Men heeft geruimen tijd in den waan geleefd, dat „wetenschap" eigelijk met „geloof" niets uitstaande heeft. Er was eene onafhankelijke, onpartijdige wetenschap en wat *die* wetenschap decreteerde, dat was „de" waarheid.

Van geloovige zijde heeft men toen aanstonds gevraagd: *Welke* wetenschap bedoelt ge toch eigenlijk? Waar is de wetenschap, die in dien zin „onpartijdig" kan heeten? Men bleef dan wel in gebreke die wetenschap aan te wijzen en maakte er zich dan op de eene of andere manier af, maar men hield toch vol: zulk een wetenschap was er, en dat was dan natuurlijk „de" wetenschap, zooals die vooral van de zijde van hen, die met het „oude geloof" gebroken hebben, beoefend werd.

Gelukkig begint zich thans onder de echte geleerden eene meer bezonnene beschouwing baan te breken, hoewel er natuurlijk nog altijd velen zijn, die in „de" wetenschap in eerstgemelden zin gelooven. Vooral hierom wijzen wij op deze concessie aan wat van Christelijke zijde steeds is beweerd geworden, omdat daaruit blijkt, hoe noodzakelijk het is, dat wij de wetenschappelijke opvoeding van de kinderen onzes volks niet eenvoudig aan de tegenpartij overgeven. Men ziet over het algemeen nog maar al te weinig in de noodzakelijkheid b.v. van het stichten van *leerstoelen aan onze universiteiten*, waar in Christelijken geest onderwijs gegeven wordt, waarvoor de wet van 1905 thans de gelegenheid opent.

De uitlating, waarop wij doelen, is van den fijnen en scherpzinnigen geschiedschrijver Prof. Kernkamp, hoogleeraar te Utrecht. Deze schrijft in de *Vragen des tijds* (Afl. 10—11) in een artikel over „Bakhuizen van den Brink als historicus:" *„De geschiedbeschouwing van elk geschiedschrijver — ook van hem, die onpartijdig genoemd wordt — is afhankelijk van de overtuiging, die hij bij zijn onderzoek medebrengt.* Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat die overtuiging hem zal verleiden tot oneerlijkheid, tot het verzwijgen van resultaten, die niet strooken met zijne wenschen. Ik bedoel' alleen, dat elk historicus aan zijne godsdienstige of philosophische, zijne politieke of maatschappelijke overtuiging den waardeeringsmaatstaf ontleent, dien hij aan de gebeurtenissen aanlegt."

Dit is juist, wat wij ook altijd hebben gemeend. En dit geldt natuurlijk van de wetenschap in haar ganschen omvang, vooral ook van de wetenschap omtrent wat De Genestet noemde: „het kritieksta," omtrent „den Bijbel."

De aanhaling van Prof. Kernkamp is metterdaad *ad rem*.

Van moderne zijde wordt het wel eens zoo voorgesteld, alsof uit pure liberaliteit de moderne Kerkeraden wel orthodoxe predikanten beroepen, om „elck wat wils" te geven, maar dat de orthodoxie, waar ze de macht in handen heeft, haar bekrompenheid toont, door de modernen stelselmatig uit te sluiten.

Nu maakt het principieel verschil in Kerkbeschouwing zeker, dat de modernen in dit opzicht vrijgeviger kunnen zijn dan de orthodoxen, al moet niet vergeten worden, dat toen de modernen de macht in handen hadden, van die liberaliteit al zeer weinig te bespeuren viel.

Eigenaardig is echter, dat een inzender in de *Hervorming*, die gewilligheid van sommige moderne Kerkeraden, om orthodoxe predikanten te beroepen, volstrekt niet prijzenswaardig vindt, maar daarin veeleer een teeken ziet van „seniele aftakeling."

Ik lees b.v. van vrijzinnige (?) kerkeraadsleden, die zoo heel gemakkelijk — voor het heil der gemeente — zooals het heet — er toe komen de orthodoxie binnen te halen. Iets wat onze tegenstanders zeer mooi en eerbiedwaardig vinden, zoolang het maar niet gebeurt in omgekeerde richting, want: dan is 't natuurlijk beginselverzaking. Ik kan 't alleen als gevolg van seniele aftakeling begrijpen, dat wij zelf de beginselverzaking niet gevoelen als vrijzinnigen, waar zij de macht in de handen hebben, hun eigen richting den nekslag geven. 't Zou daarom goed zijn als overal werd toegezien, opdat zulke overgemoedelijke elementen — of zijn het misschien menschen zonder veel gemoedsleven, dat kan ook! — bijtijds uit de bestuurscolleges werden verwijderd. Zoo bemerk ik ook af en toe dat er gemeenten — sinds jaren vrijzinnig — zich eensklaps willig onder de orthodoxie begeven, zonder dat één uit hun midden een poging doet om althans een organisatie der trouw gebleven vrijzinnigen tot stand te brengen.

Reeds om deze uitlating is dit schrijven opmerkelijk.

Maar niet minder, omdat de schrijver meent, dat er meer teekenen zijn, die op een „seniele aftakeling" van het modernisme wijzen, al vindt hij daarnaast ook nog sporen „van zelf bewust optreden, kloek en krachtig ontplooien van onze eigen banier."

We zouden onzerzijds niet gaarne zoo'n krasse uitdrukking gebruikt hebben. Maar nu deze inzender haar zelf gebruikt, nemen we er acte van.

Ze bevestigt, wat we reeds meermalen opmerkten, dat het modernisme, na nog geen halve eeuw oud te zijn, reeds verouderd is geworden.

Het modernisme lijdt aan seniele aftakeling!

Paradoxen kan het wel niet.

En toch zal niemand, die met de stroming der geesten vertrouwd is, den inzender ongelijk geven.

Het modernisme is al even verouderd, als voorheen de Groninger school en nog vroeger het supranaturalisme.

In de „hoogste kringen der wetenschap" is het modernisme een reeds lang overwonnen standpunt. In de literatuur stond het zijn eereplaats reeds lang af. En bij het volk wordt het nauwelijks meer genoemd.

Maar de Christelijke belijdenis, die reeds gestorven en begraven werd gewaand, staat nog in het midden van het volksleven met onvergankelijke kracht.

Wat uit God is, sterft niet.

„Uit de hand Gods."

IX.

Niet minder duidelijk en beslist dan in het bevel, waarmee Christus zijn discipelen uitzond, treedt die ordinantie Gods op den voorgrond in de brieven der apostelen. Het woord van Christus is het fundament, waarop ze voortbouwen, en ze worden niet moede, dat woord aan de gemeente te herinneren. Zelfs wordt in verband met de ontwikkeling der Christelijke Kerk tot zelfstandig bestaan, die ordinantie nog scherper en klaarder geformuleerd. De gemeente van Christus trad thans als zelfstandig instituut op; bepaalde ambten werden ingesteld. 't Waren geen rondreizende evangelisten meer, voor wier recht op gastvrij onthaal bij de geloovigen moest gepleit worden. Het waren thans dienaren des Woords, aan een bepaalde gemeente verbonden, ouderlingen, die om te arbeiden in het woord en in de leer, zich geheel aan den dienst des Heeren hadden gegeven, en voor wier levensonderhoud daarom door de gemeente moest gezorgd worden. En het is met name de apostel Paulus geweest, die deze ordinantie des Heeren telkens aan de gemeente op de conscientie heeft gebonden. De apostel, die zelf ten deele met tenten maken in zijn levensonderhoud voorzag, om de gemeente niet te bezwaren, en die aan de gemeente van Corinthe schrijven kon: „Maar ik heb geen van deze dingen (d. w. z. uwe gaven) gebruikt, en ik heb dit niet geschreven, opdat het alzoo aan mij geschieden zou, want het ware mij beter te sterven, dan dat iemand dezen mijnen roem ijdel zou maken" (1 Cor. 9 : 15) — het is die apostel, die juist met den meesten nadruk de gemeente op deze verplichting gewezen heeft.

Het uitvoerigst geschiedt dat in den zendbrief aan de gemeente van Corinthe. Het eerst wijst de apostel op het voorbeeld der andere apostelen, der broeders van Christus, en inzonderheid van Petrus, die niet zelf arbeidden, maar van de gemeente hun levensonderhoud ontvingen. (1 Cor. 9 : 6). Maar daarna gaat hij dieper op de quaestie in. In de eerste plaats beroept hij zich op wat het natuurrecht of de natuurlijke orde der dingen ons leert: „Wie dient ooit in den krijg op eigene bezoldiging? Wie plant eenen wijngaard en eet niet van zijne vrucht? Of wie weidt eene kudde en eet niet van de melk der kudde?" (vs. 7). Vervolgens wijst hij de gemeente er op, hoe diezelfde ordinantie symbolisch in de wet van Mozes lag uitgedrukt: „Zegt ook de wet hetzelve niet? Want in de wet van Mozes is geschreven: Gij zult eenen dorschenden os niet muilbanden. Zorgt God ook voor de ossen? Of zegt Hij dat ganscheijk om onzentwille? Want om onzentwil is dat geschreven; overmits die ploegt, op hoop moet ploegen, en die op hoop dorscht, moet zijne hoop deelachtig worden." (vs. 8—10). Te meer recht heeft de dienaar des Woords op deze bezoldiging, zoo merkt de apostel in de derde plaats op, omdat hij zoo rijken geestelijken schat aan de gemeente meedeelt: „Indien wij ulieden het geestelijke gezaaid hebben, is het een groote zaak, zoo wij het uwe dat lichamelijk is, maaien?" (vs. 11). Dan herinnert hij, hoe God de Heere deze zelfde ordinantie reeds aan Israel gaf voor de priesters: „Weet gij niet, dat degenen, die de heilige dingen bedienen, van het heilige eten? en die steeds bij het altaar zijn, met het altaar deelen?" (vs. 13). En om allen twijfel weg te nemen, beroept hij zich ten slotte als hoogste autoriteit op het woord van Christus zelf: „Alzoo heeft de Heere (Jezus) verordineerd dengenen, die het evangelie verkondigen, dat zij van het evangelie leven." (vs. 14).

Nu is het zeer zeker in de eerste plaats de bedoeling van den apostel, aan de gemeente duidelijk te maken, hoe onrechtvaardig en hoe onbillijk de eisch is, dat de dienaren des Woords met eigen handen arbeid hun brood moeten verdienen. Maar de apostel spreekt zich tegelijk niet minder klaar en beslist uit omtrent de vraag, *wie* voor het onderhoud der dienaren te zorgen heeft, en legt die verplichting op de *gemeente*. „De apostel toont hier aan, zegt Calvijn terecht, dat dit door den Heere verordineerd was, dat de *Kerken* voor het brood harer dienaren hebben te zorgen" (ut *ecclesiae* alimentis ministris suppeditent). Wie een wijngaard plant, eet van *zijne vrucht*, wie een kudde weidt, leeft van de *melk der kudde* zegt de Apostel, en waar de gemeente de wijngaard en de kudde is, die de Dienaar verzorgt, daar heeft zij op haar beurt ook voor het onderhoud van haar Dienaar te zorgen. En niet alleen dat dit in deze beeldspraak reeds opgesloten ligt, maar de Apostel zegt het ook met ronde woorden: hebben zij, die ulieden het geestelijke gezaaid hebben, niet het recht, *het uwe, dat lichamelijk is*, te maaien?

Dezelfde gedachte keert dan ook telkens in de brieven van den apostel weer. Zoo schrijft hij aan de Kerken van Galatie: „Die onderwezen wordt in het woord, deele mede van alle goederen dengene, die hem onderwijst." (Gal. 6 : 6). Evenzoo schrijft hij aan Timotheus: „Dat de ouderlingen, die wel regeeren, dubbele eere waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het woord en de leer. Want de Schrift zegt: eenen dorschenden os zult gij niet muilbanden; en een arbeider is zijn loon waardig." (1 Tim. 5 : 16—17). Als Zenas de wetgeleerde en Apollos een reis doen door Creta, om daar het Evangelie te verkondigen, dan vermaant Paulus de gemeente: „Zorg dat hun niets ontbreke." (Titus 3 : 13). En niet minder duidelijk blijkt dit uit wat de Apostel aan de Kerk te Rome schreef over de collecte, die in Macedonie en Achaje voor de arme gemeente te Jeruzalem geschiedde. Omdat van de Kerk te Jeruzalem de prediking van het Evangelie tot de heidenen was uitgegaan, *daarom* waren de heidengemeenten verplicht, zegt Paulus, voor deze Kerk te zorgen: „Want het heeft hun zoo goed gedacht; ook zijn zij hunne schuldenaars. Want indien de heidenen hunne geestelijke goederen deelachtig zijn geworden, zoo zijn zij ook schuldig hen van lichamelijke goederen te dienen." (Rom. 15 : 27).

Volkomen terecht merkt daarom Calvijn op, dat datzelfde evenzeer geldt van de verhouding tusschen den Dienaar des Woords en de gemeente; de gemeente is schuldig hem, die haar de geestelijke goederen deelachtig doet worden, van haar lichamelijke goederen te dienen.

Maar hoe ernstig de apostel de gemeente ook op dezen plicht wijst, van *dwang* is daarbij geen sprake. „Een iegelijk doe, zegt de apostel bij de aanbeveling dezer zelfde collecte, gelijk hij in zijn hart voorneemt, niet uit droefheid of nooddwang, want God heeft een blijmoedigen gever lief." (2 Cor. 3 : 7). Eenerzijds wordt dus uitgesproken, dat het een *schuldige plicht* is van de gemeente, en tegelijk, dat alle *nooddwang* hierbij is buitengesloten. De kracht van het apostolische vermaan ligt dan ook uitsluitend daarin, dat hij, evenals Haggai en Maleachi tegenover Israel hadden gedaan, de gemeente er telkens op wijst, dat God de Heere zegent, wie voor zijn Huis zorgt, en straft, wie zijn Huis onverzorgd laat. „Die spaarzamelijk zaait, schrijft Paulus bij de aanbeveling dezer collecte, zal ook spaarzamelijk maaien, en die in zegeningen zaait, zal ook in zegeningen maaien." (2 Cor. 9 : 6). En elders zegt hij nog aangrijpender, na de gemeente vermaand te hebben voor haar dienaren te zorgen: „Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten; want zoo wat de mensch zaait, zal hij ook maaien" (Gal. 6 : 7). Het is de vreeze voor dat oordeel Gods, die de gemeente bewegen moet, mildelijk voor haar dienaren te zorgen.

Daarin ligt zeker niet opgesloten, dat de gemeente zich zelf verarmen moet, opdat de dienaren des Woords in overdaad zouden kunnen leven. Terecht hebben onze vaderen daartegen gewaarschuwd. Ook de wet van Israel schreef voor de priesters slechts een zeer bescheiden deel voor, en de levieten worden zelfs met de „armen" op één lijn gesteld. En Ezechiel roept het wee uit over de herders, die zich zelven weiden; het vette eten, met de wol der schapen zich bekleeden, het gemeste slachten, maar de schapen niet weiden. (Ezech. 34). Al wil God de Heere, dat de Dienaar van het Evangelie leven zal, daarom staat er nog niet, dat hij in weelde zal leven. Maar hoe noodig die waarschuwing ook wezen moge in tijden, dat de Dienaren door rijke tractementen en hooge inkomsten aanstoot geven, in onze dagen, nu de levenszorg zoo zwaar op vele Dienaren drukt, mag aan de andere zijde wel eens met nadruk herinnerd, dat het geen aalmoes, geen liefdegave is, die de gemeente aan den Dienaar schenkt, maar dat de gemeente schuldig is, voor zijn onderhoud te zorgen. Zelfs wie het rijkst bijdraagt voor den dienst des Woords, geeft nog altoos een geringe gave in vergelijking met de geestelijke goederen, die door de bediening des Woords ons toevloeien. En degenen, die al zuchtende geven, en liefst zoo weinig mogelijk voor den Dienaar des Woords bijdragen, hebben wel toe te zien, dat ook van hen het Woord Gods niet geldt: Wie spaarzamelijk zaait, zal ook spaarzamelijk maaien.

Maar hoofdzaak is voor ons, en daarom gingen we zoo uitvoerig deze uitspraken van Christus en de Apostelen na, dat in heel het Nieuwe Testament de last om voor de Dienaren des Woords te zorgen, niet op de Overheid, maar op de gemeente en op haar alleen wordt gelegd. Er is dan ook niet één Schriftuitlegger, die dit ontkent. Zelfs onze vaderen, die in de practijk van dezen regel afweken, hebben in theorie steeds volmondig en grif toegestemd, dat God aan de *gemeente* den plicht had opgelegd voor het onderhoud der Dienaren te zorgen, gelijk uit Calvijn's woord reeds afdoende bleek.

Daarom klemt de vraag te meer, welk recht men heeft, dezen last van de schouders der gemeente, hetzij geheel of gedeeltelijk, af te nemen en op de Overheid over te dragen.

Is dan het woord van Christus en de Apostelen niet de eenige, de beslissende regel voor zijn Kerk op aarde?

Leestafel.

Dr. H. H. Kuyper. *Hamabdil.* Van de Heiligheid van het Genadeverbond. Amsterdam — H. A. van Bottenburg.

Gelijk wij aan Tholland's polemiek met Wijnbergaert een, voor ons Gereformeerden, nog steeds lezenswaardige kerkgeschiedenis danken, zoo danken wij aan Dr. Kuyper's polemiek met Dr. Kromsigt, althans ten deele, deze door mij hier aan te kondigen belangrijke studie over het Genadeverbond.

Althans ten deele.

Want niet uitsluitend door de polemiek met Kromsigt, maar ook door wat Kuyper waarnam van de eenzijdige wijze waarop door sommigen in onze kerken de verbondsleer werd gepredikt, is deze studie ontstaan. Ja, dit laatste is zelfs hoofd- en dat eerste maar nevenoorzaak geweest. Als redacteur van De Heraut van de Gereformeerde Kerken in Nederland toch achtte Dr. H. H. Kuyper zich geroepen tegen bovengenoemde eenzijdigheid te waarschuwen. Maar toen hij, met zijn artikelen in dit ons blad, daarmee bezig was, vond Dr. Kromsigt, predikant in de Hervormde kerk te Rotterdam, daarin aanleiding, om ter verdediging van de *Volkskerk*, in het weekblad *de Gereformeerde Kerk* een voorstelling van het wezen van het Genadeverbond te geven, welke vlak inging tegen die, welke zoowel de „eenzijdige" predikers van de verbondsleer in onze kerken, als Dr. Kuyper zelf omtrent het wezen van dat verbond hebben.

Mijn geachte ambtgenoot ontmoette alzoo, ik zal niet zeggen 'n nieuwen vijand, maar dan toch 'n nieuwen tegenstander op zijn weg.

Waren zijn *Heraut* artikelen aanvankelijk gericht tegen hen, „die wel de grenslijn tusschen kerk en wereld scherp trekken, aan de *realiteit* van het Genadeverbond vasthouden, maar vergeten, dat de *zichtbare* openbaring van Christus Kerk op aarde nooit geheel saamvalt met haar *geestelijk* bestaan, waarom ook in den kring der gemeente door het Woord Gods de scheidslijn telkens moet getrokken tusschen hypocrieten en ware kinderen Gods, tusschen schijn Christendom en wezenlijk Christendom", — straks moest hij zich in die artikelen over *Genadeverbond en Zelfonderzoek* óok richten tegen Dr. Kromsigt en de zijnen. Tegen hen, „die als voorstanders van de *Volkskerk*, het Genadeverbond verruimen, heel het volk in de kerk opnemen, de sacramenten gemeen maken, voor de heiligheid van het Genadeverbond geen oog hebben".

Gevolg hiervan was, dat het plan, hetwelk de hoogleeraar zich aanvankelijk met zijn artikelen over *Genadeverbond en Zelfonderzoek* gesteld had, eenigszins moest gewijzigd.

Hij zelf zegt ons dit in zijn *Een woord vooraf* bij *Hamabdil*.

„Toen ik deze artikelenreeks begon, was het mijn bedoeling alleen te wijzen op het gevaar, dat een eenzijdige verbondsbeschouwing der gemeente aankleeft, wanneer daarnaast niet de ernstige eisch tot zelfonderzoek gehandhaafd wordt. De polemiek, die naar aanleiding van deze artikelen met Dr. Kromsigt ontstond, dwong mij dieper in te gaan op de vraag, of de nationale vorm van het Genadeverbond onder Israel ook voor het Nieuwe Testament als regel gold, de quaestie der *Volkskerk*."

Ik meen op die tweeerlei oorzaak, waaraan deze jongste studie van Dr. H. H. Kuyper haar ontstaan dankt, ietwat met nadruk te moeten wijzen, omdat daardoor de beteekenis en het karakter dezer studie des te beter in het licht zal treden.

Nu Dr. Kuyper, na daartoe van verschillende zijde te zijn aangezocht, besloot, zijn door velen met zoo groote belangstelling gevolgde Heraut-artikelen over *Genadeverbond en Zelfonderzoek* opnieuw in het licht te geven koos hij, mijns inziens zeer terecht, een anderen titel. In mers door in die artikelenreeks óok zijn polemiek met Dr. Kromsigt optenemen, dekten titel en inhoud elkander niet langer.

Maar al paste de titel nu ook niet meer op den inhoud, daarmee was de eenheid van den inhoud toch niet verbroken. Want èn in zijn waarschuwen tegen het gevaar van *eenzijdige* verbondsbeschouwing, waardoor de scheidslijn tusschen hypocrieten en ware kinderen Gods